

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

PORADNIK DLA ROLNIKÓW

WARSZAWA
WRZESIEŃ 2004

SPIS TREŚCI

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY <i>RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO ORAZ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH</i>	4
INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH	4
UŁATWIANIE STARTU MŁODYM ROLNIKOM	7
RÓŻNICOWANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I ZBLIŻONEJ DO ROLNICTWA W CELU ZAPEWNIENIA RÓŻNORODNOŚCI DZIAŁAŃ LUB ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ DOCHODÓW	8
ROZWÓJ I ULEPSZANIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ZWIĄZANEJ Z ROLNICTWEM	10
PLAN ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	12
RENTY STRUKTURALNE	12
WSPIERANIE GOSPODARSTW NISKOTOWAROWYCH	13
WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ NA OBSZARACH O NIEKORZYSTNYCH WARUNKACH GOSPODAROWANIA (ONW)	14
WSPIERANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ ROLNOŚRODOWISKOWYCH I POPRAWY DOBROSTANU ZWIERZĄT	15
ZALESIANIE GRUNTÓW ROLNYCH	16
DOSTOSOWANIE GOSPODARSTW ROLNYCH DO STANDARDÓW UNII EUROPEJSKIEJ	17
GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH	18
PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE DO GRUNTÓW ROLNYCH	20
WSPÓLNA ORGANIZACJI RYNKÓW OWOCÓW I WARZYW ..	22
INSTRUMENTY POMOCY KRAJOWEJ	24

Rok 2004 jest dla Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa okresem wyjątkowym. Obchodzimy jubileusz 10-lecia działalności na rzecz polskiej wsi i rolnictwa. Jednocześnie rozpoczęliśmy realizację nowych zadań, związanych z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Agencji powierzona została rola agencji płatniczej oraz instytucji wdrożeniowej dla środków pochodzących z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

W IV kwartale 2004 roku wypłacone zostaną pierwsze środki w ramach dopłat bezpośrednich. Sukcesywnie uruchamiane są poszczególne działania Sektorowego Programu Operacyjnego „*Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich*” oraz Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach pomocy krajowej, ARiMR dopłaca do kredytów bankowych, udziela gwarancji, poręczeń oraz pożyczek.

Oddając w Państwa ręce niniejsze opracowanie mamy nadzieję, iż stanie się ono cennym przewodnikiem po tych różnorodnych instrumentach pomocy skierowanych do polskich rolników.

Ze względu na ograniczoną objętość niniejszego materiału, zamieszczone tu zostały jedynie najważniejsze informacje dotyczące poszczególnych programów wdrażanych przez Agencję. Szczegółowe wiadomości na temat zasad ubiegania się o pomoc znajdziecie Państwo w Biurach Powiatowych oraz Oddziałach Regionalnych ARiMR, a także na naszych stronach internetowych www.arimr.gov.pl. Zachęcamy również do korzystania z bezpłatnego numeru **Infolinii: 0 800 38 00 84**.

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO ORAZ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Pomoc jest realizowana w formie zwrotu części poniesionych przez rolnika kosztów kwalifikowanych do wysokości określonej w umowie, lub w postaci premii.

Koszty kwalifikowalne – koszty podlegające częściowemu zwrotowi – są różne dla poszczególnych przedsięwzięć i zostały zamieszczone przy opisie każdego działania.

Za **gospodarstwo rolne** uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, o obszarze **nie mniejszym niż 1ha użytków rolnych**.

Działanie

INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Kto może uzyskać wsparcie?

Osoby fizyczne – obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej, prowadzący na terenie Polski działalność rolniczą jako posiadacze samoistni lub zaleźni gospodarstw rolnych, bądź produkcję w działach specjalnych produkcji rolnej.

Osoby prawne – podmioty zarejestrowane w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, które zgodnie z wpisem do ww. rejestru prowadzą działalność rolniczą lub produkcję w działach specjalnych produkcji rolnej w granicach Polski w oparciu o nieruchomości będące w posiadaniu samoistnym lub zależnym.

Na co może być przeznaczone wsparcie?

Wsparcie może być przeznaczone na:

- budowę, remont połączony z modernizacją budynków lub budowli służących do produkcji rolnej oraz do przechowywania i magazynowania produktów rolnych wraz z zakupem i montażem instalacji technicznej i wyposażenia,
- zakup lub instalację maszyn, urządzeń, wyposażenia lub narzędzi do produkcji rolnej, przechowywania, magazynowania, przygotowania produktów rolnych do sprzedaży, w tym: sprzętu do uprawy, pielęgnacji, ochrony i nawożenia oraz zbioru roślin, ciągników rolniczych, maszyn lub urządzeń do przygotowania, przechowywania, czyszczenia, sortowania, kalibrowania, konfekcjonowania produktów rolnych, maszyn lub urządzeń do przygotowywania, lub składowania pasz, maszyn lub urządzeń do pojenia lub zadawania pasz, urządzeń do pozyskiwania lub przechowywania mleka, urządzeń do usuwania lub składowania odchodów zwierzęcych oraz urządzeń niezbędnych do utrzymania czystości i higieny produkcji,
- zakup gruntów rolnych, w części stanowiącej nie więcej niż 10 % kosztów kwalifikowalnych projektu,
- zakup budynków lub budowli, o ile zakup ten jest ściśle związany z celami projektu, w części stanowiącej nie więcej niż 50% kosztów kwalifikowalnych projektu,
- zakładanie sadów lub plantacji wieloletnich, obejmujące wyłącznie zakup kwalifikowanego materiału roślinnego, wyposażenia tj. konstrukcji do podtrzymywania roślin oraz folii lub agrowłókniny do ściółkowania oraz koszty grodzenia nowozakładanych sadów lub plantacji,

- wyposażanie pastwisk: grodzenia, budowy wiat dla zwierząt, zakup i instalację urządzeń do pojenia zwierząt oraz budowy ujęć wody lub jej doprowadzania,
- zakup zwierząt hodowlanych (stada podstawowego) – zwierząt należących do gatunków gospodarskich, osobników hodowlanych w rozumieniu Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 roku *o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich* (Dz.U. z 2002 r. Nr 207 poz.1762),
- budowę, zakup i instalację urządzeń do nawadniania upraw,
- budowę, zakup i instalację urządzeń służących ochronie środowiska (dotyczy projektów w zakresie składowania odchodów zwierzęcych, odpadów, mycia i czyszczenia sprzętu) poprawie warunków utrzymania zwierząt i podniesieniu standardów higienicznych produkcji rolnej.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia finansowego?

Pomoc finansowa udzielana jest w formie refundacji (zwrotu) części poniesionych przez Wnioskodawcę kosztów projektu.

Maksymalny poziom pomocy finansowej wynosi:

- 50% kosztów kwalifikowalnych projektu, lub
- 55% kosztów kwalifikowalnych projektu, jeśli beneficjent pomocy jest młodym rolnikiem, lub
- 60% kosztów kwalifikowalnych projektu, jeśli gospodarstwo położone jest na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, zdefiniowanych w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich, lub
- 65% kosztów kwalifikowalnych projektu, jeśli gospodarstwo położone jest na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i Wnioskodawca jest młodym rolnikiem.

Jeden beneficjent może otrzymać pomoc w wysokości nie wyższej niż **300 000 zł** w okresie realizacji Programu.

W przypadku projektów realizowanych w gospodarstwie stanowiącym współwłasność dwóch lub więcej osób, pomoc w okresie realizacji Programu może być przyznana jednemu lub więcej współwłaścicielom w łącznej wysokości nie przekraczającej 300 000 zł.

W ramach działania **Inwestycje w gospodarstwach rolnych za młodego rolnika** uznaje się osobę fizyczną, która spełnia dwa następujące warunki:

- rozpoczęła po raz pierwszy samodzielne prowadzenie gospodarstwa rolnego nie dawniej niż w ciągu ostatnich 5 lat przed datą przyznania pomocy w ramach Działania,
- w chwili, gdy po raz pierwszy rozpoczęła samodzielne prowadzenie gospodarstwa, nie przekroczyła wieku 40 lat.

Za gospodarstwo położone na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania uznaje się gospodarstwo, w którym co najmniej 50% użytków rolnych położone jest na obszarach określonych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2004 roku *w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania objęte Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich* (Dz.U. Nr 73, poz.657).

Projekt podlega wsparciu na poziomie określonym dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, także w przypadku, gdy całość tego projektu dotyczy budowy lub wyposażenia nieruchomości należącej do gospodarstwa i położonej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.

Pomoc nie może być przyznana na realizację projektów kwalifikujących się do finansowania w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie „Dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej” dotyczących:

- wyposażenia gospodarstw rolnych w urządzenia do przechowywania nawozów naturalnych,
- dostosowania ferm kur niosek,
- dostosowania gospodarstw produkujących mleko do standardu UE pod względem zdrowia publicznego.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia finansowego?

- **Gospodarstwo, którego dotyczy projekt, jest prowadzone przez osobę o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.**
- **Gospodarstwo, którego dotyczy projekt, spełnia kryterium żywotności ekonomicznej lub osiągnie żywotność ekonomiczną po zakończeniu realizacji projektu.**

Żywotność ekonomiczną definiuje się na podstawie wielkości ekonomicznej danego gospodarstwa, określonej jako suma nadwyżek bezpośrednich wszystkich działalności rolniczych prowadzonych w tym gospodarstwie. Nadwyżki bezpośrednie oblicza się na podstawie wskaźników Standardowych Nadwyżek Bezpośrednich (Standard Gross Margines – SGM) wyznaczonych dla poszczególnych rodzajów produkcji rolniczej i regionów.

Beneficjent może także udokumentować spełnienie kryterium żywotności ekonomicznej przedstawiając wyliczenie wielkości ekonomicznej gospodarstwa na podstawie faktycznych danych z gospodarstwa w przypadku, gdy:

- prowadzi ono produkcję, dla której nie określono wskaźnika SGM, lub
- w wyniku agregacji danych dla danego rodzaju działalności, wartość nadwyżki bezpośredniej liczonej przy pomocy wskaźników SGM jest niższa od wartości nadwyżki bezpośredniej liczonej na podstawie faktycznych danych z gospodarstwa.

Wielkość ekonomiczna określana jest w ESU (European Size Unit). Wartość 1 ESU odpowiada nadwyżce równej 1200 euro. Gospodarstwem żywotnym pod względem ekonomicznym jest gospodarstwo o wielkości ekonomicznej równoważnej co najmniej 4 ESU.

O ile gospodarstwo nie spełnia kryterium żywotności ekonomicznej w chwili składania wniosku o dofinansowanie projektu, beneficjent zobowiązany jest przedstawić plan przedsięwzięcia określający docelowy (po realizacji projektu) profil i skalę produkcji, przy czym planowana łączna nadwyżka bezpośrednia musi osiągnąć wymagany poziom 4 ESU.

- **Gospodarstwo, którego dotyczy projekt, stosownie do rodzaju prowadzonej produkcji, spełnia minimalne standardy w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt:**

Gospodarstwa objęte pomocą, w chwili składania końcowego wniosku o refundację, muszą być w pełni dostosowane do dotyczących je przepisów określających wymagania w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt, nawet tych, których termin wejścia w życie nastąpi później niż planowany termin zakończenia realizacji projektu.

- **Wsparcie finansowe nie może być przeznaczone na projekt, który spowoduje wzrost produkcji, dla której brak normalnego zbytu rynkowego.**

Działanie

UŁATWIANIE STARTU MŁODYM ROLNIKOM

Kto może uzyskać wsparcie finansowe?

Osoby fizyczne – obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej będący właścicielami gospodarstwa rolnego położonego na terenie Polski lub dzierżawcą gospodarstwa rolnego należącego do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

Jaka jest forma i wysokość wsparcia finansowego?

Pomoc finansowa w postaci **premi** wypłacana będzie jednorazowo osobie, która po raz pierwszy podejmuje prowadzenie gospodarstwa i wynosi **50 000 zł**.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia finansowego?

- Wnioskodawca musi być pełnoletni i w chwili podejmowania przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa decyzji o udzieleniu pomocy (tj. w dniu podpisania umowy o dofinansowaniu projektu) nie przekroczył 40 roku życia.
- Wnioskodawca po raz pierwszy podjął prowadzenie gospodarstwa rolnego. Za osobę, która po raz pierwszy podjęła prowadzenie gospodarstwa rolnego uważa się osobę, która:
  - po raz pierwszy stała się posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego, nie wcześniej niż 12 miesięcy przed podjęciem przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa decyzji o udzieleniu pomocy; lub
  - była posiadaczem gospodarstwa rolnego dłużej niż 12 miesięcy przed podjęciem przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa decyzji o udzieleniu pomocy, lecz w tym okresie faktycznie prowadziła gospodarstwo nie dłużej niż 12 miesięcy.
- Wnioskodawca musi być ubezpieczony na podstawie Ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku *o ubezpieczeniu społecznym rolników* (Dz.U. z 1998r., Nr 7, poz.25, z późn.zm.) jako prowadzący gospodarstwo rolne.
- Wnioskodawca musi legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi.

W przypadku, gdy wnioskodawca nie spełnia wymogów związanych z kwalifikacjami zawodowymi, pomoc może być przyznana pod warunkiem, że wnioskodawca uzupełni swe wykształcenie w czasie nie dłuższym niż 5 lat od chwili podjęcia prowadzenia gospodarstwa.

Gospodarstwo młodego rolnika musi spełniać wymóg żywotności ekonomicznej lub wnioskodawca musi wykazać, że kryterium to zostanie spełnione nie później niż po 5 latach od rozpoczęcia przez niego prowadzenia tego gospodarstwa.

Żywotność ekonomiczna zdefiniowana tak, jak w przypadku Działania Inwestycje w gospodarstwach rolnych.

Gospodarstwo młodego rolnika musi, stosownie do rodzaju prowadzonej produkcji, spełniać minimalne standardy w zakresie ochrony środowiska, higieny i warunków utrzymania zwierząt w chwili, gdy rolnik ubiega się o pomoc lub spełnić je nie później niż po 5 latach od rozpoczęcia prowadzenia tego gospodarstwa przez beneficjenta.

Zestawienie aktów prawnych określających minimalne standardy w zakresie higieny, ochrony środowiska i warunków utrzymania zwierząt znajduje się w Załączniku nr 3 do Uzupełnienia SPO.

Działanie

RÓŻNICOWANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ I ZBLIŻONEJ DO ROLNICTWA W CELU ZAPEWNIENIA RÓŻNORODNOŚCI DZIAŁAŃ LUB ALTERNATYWNYCH ŹRÓDEŁ DOCHODÓW

Kto może uzyskać wsparcie?

Osoby fizyczne - obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej: rolnicy oraz domownicy.

Osoby prawne - podmioty zarejestrowane w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sadowym, których celem zgodnie z wpisem do ww. rejestru jest prowadzenie działalności rolniczej, i które prowadzą taką działalność w oparciu o gospodarstwo rolne, położone w granicach Polski, będące własnością tych podmiotów.

Na co może być przeznaczone wsparcie?

Wsparcie może być przeznaczone na:

- rozbudowę, nadbudowę, przebudowę lub remont połączony z modernizacją istniejących budynków mieszkalnych i gospodarczych na cele agroturystyczne oraz ich wyposażenie (pokoje gościnne, pomieszczenia wspólne dla gości, łazienki, kuchnie),
- urządzenie miejsc do wypoczynku, zakup wyposażenia i sprzętu turystycznego lub rekreacyjnego dla działalności turystycznej, a także zwierząt służących do celów terapeutycznych, sportowych lub rekreacyjnych,
- budowę lub remont połączony z modernizacją obiektów budowlanych (z wyłączeniem budowy budynków mieszkalnych),
- zakup maszyn, urządzeń, narzędzi i wyposażenia,
- zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania,
- zakup środków transportu¹ na potrzeby świadczenia wyłącznie usług transportowych (pomocą nie jest objęty zakup samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób wraz z kierowcą),
- zakup środków transportu na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej z wyjątkiem potrzeb świadczenia wyłącznie usług transportowych (pomocą nie jest objęty zakup samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób wraz z kierowcą, a kwalifikowalny koszt zakupu środków transportu nie może stanowić więcej niż 50% kosztów kwalifikowalnych projektu),
- zagospodarowanie terenu na potrzeby prowadzenia planowanej działalności w ramach projektu,
- zakup roślinnego materiału nasadzeniowego na potrzeby zakładania plantacji roślin wieloletnich przeznaczonych na cele energetyczne,
- roboty budowlane, transport, instalacje, materiały i wyposażenie, które są związane bezpośrednio z kosztami wymienionymi powyżej i są niezbędne do osiągnięcia celu projektu.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Pomoc finansowa udzielana jest w formie refundacji (zwrotu) części poniesionych przez Wnioskodawcę kosztów projektu.

Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynosić 50% kosztów kwalifikowalnych.

Maksymalna wysokość pomocy finansowej udzielonej w ramach działania, w okresie realizacji Programu, jednemu beneficjentowi i gospodarstwu rolnemu nie może przekroczyć **100 000 zł**.

---

¹ Pojazdy lądowe lub wodne, samobieżne lub ciągnięte, przeznaczone do przewozu towarów lub osób albo ciągnięcia innych pojazdów przeznaczonych do przewozu towarów lub osób.

Oznacza to, że:

- jeden beneficjent może otrzymać pomoc w wysokości nie wyższej niż 100 000 ZŁ w okresie realizacji Programu.
- właściciele, współwłaściciele oraz domownicy ubiegający się o dofinansowanie projektów realizowanych w ramach jednego gospodarstwa mogą otrzymać łączną pomoc w wysokości nieprzekraczającej 100.000 zł w okresie realizacji programu.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia finansowego?

- W trakcie oceny wniosku o dofinansowanie projektu projekt złożony do finansowania musi uzyskać co najmniej 2 punkty w oparciu o poniższe kryteria:

1. Bezrobocie na terenie, gdzie znajduje się gospodarstwo beneficjenta:	
-gmina zagrożona szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym ²	1 punkt
-bezrobocie w powiecie, w którym znajduje się gospodarstwo beneficjenta, jest wyższe od średniej w województwie ³	1 punkt
2. Dochód podatkowy gminy, w której znajduje się gospodarstwo beneficjenta, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, kształtuje się na poziomie:	
-nie więcej niż 75% średniej krajowej	2 punkty
-powyżej 75% i poniżej 100%	1 punkt
-powyżej 100%	0 punktów
3. W gospodarstwie rolnym, którego dotyczy projekt, na 1 osobę w nim pracującą przypada nie więcej niż 15 ha przeliczeniowych powierzchni użytków rolnych.	1 punkt
4. Gospodarstwo spełnia kryterium wielkości ekonomicznej przyjęte w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich dla gospodarstw niskotowarowych.	1 punkt

- Projekt musi być uzasadniony ekonomicznie, co podlega sprawdzeniu w trakcie oceny wniosku o dofinansowanie projektu.
- Wspierane będą projekty realizowane w miejscowościach liczących do 5 tys. mieszkańców, należących do gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich.
- Pomoc może być przyznana lub udzielona jeżeli projekty, w stosunku do których przepisy prawa nakładają taki obowiązek, spełniają lub spełniać będą wymagania w zakresie higieny produkcji, bezpieczeństwa żywności, ochrony środowiska oraz dobrostanu zwierząt. Beneficjent ma obowiązek uzyskania wymaganych prawem dokumentów od odpowiednich w tym przedmiocie służb.
- W przypadku projektów w zakresie podjęcia działalności agroturystycznej lub usług związanych z turystyką i wypoczynkiem, obejmujących tworzenie bazy noclegowej dla turystyki wiejskiej (w tym usługi hotelarskie), warunkiem przyznania pomocy jest przedstawienie opinii jednostki prowadzącej kategoryzację obiektów zakwaterowania co do zgodności projektu z wymogami standaryzacji lub (w przypadku obiektów hotelarskich) – przyrzeczenia zaszeregowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii (promesy) wydanej na podstawie art.39a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych.

²Wg wykazu powiatów [gmin] zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 21 grudnia 1999 r. w sprawie określenia powiatów [gmin] zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym (Dz. U. z dnia 30 grudnia 1999 r., Nr 110, poz. 1264 z późn. zm.).

³ w każdym z ostatnich 6 miesięcy

Działanie ROZWÓJ I ULEPSZANIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ZWIĄZANEJ Z ROLNICTWEM

Kto może uzyskać wsparcie?

Osoby fizyczne – obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej prowadzący na terenie Polski działalność rolniczą jako posiadacze samoistni lub zależni gospodarstw rolnych bądź produkcję w działach specjalnych produkcji rolnej w oparciu o nieruchomości rolne będące w posiadaniu samoistnym lub zależnym.

Osoby prawne - podmioty zarejestrowane w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, które zgodnie z wpisem do ww. rejestru prowadzą działalność rolniczą lub produkcję w działach specjalnych produkcji rolnej w granicach Polski w oparciu o nieruchomości będące w posiadaniu samoistnym lub zależnym.

Na co może być przeznaczone wsparcie?

Wspierane będą następujące typy projektów:

- Budowa lub remont połączony z modernizacją dróg wewnętrznych, w tym:
  - dróg wewnętrznych, nie zaliczanych do żadnej kategorii dróg publicznych,
  - placów manewrowych, dojazdów itp., na terenie prowadzenia przez wnioskodawcę działalności rolniczej.
- Budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w wodę, w tym:
  - ujęć wody,
  - urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wody,
  - sieci i przyłączy wodociągowych,
  - urządzeń regulujących ciśnienie wody.
- Budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym:
  - Urządzeń do gromadzenia, odprowadzania, przesyłania i oczyszczania ścieków pochodzących z gospodarstwa domowego lub rolnego,
- Budowa lub remont połączony z modernizacją sieci i urządzeń zaopatrzenia w energię, w tym:
  - przyłączy do istniejącej sieci energetycznej: elektroenergetycznej, gazowej, ciepłej,
  - instalacji elektroenergetycznych,
  - indywidualnych urządzeń zaopatrzenia w energię ze źródeł skojarzonych lub odnawialnych.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Pomoc finansowa udzielana jest w formie refundacji (zwrotu) części poniesionych przez Wnioskodawcę kosztów projektu.

Maksymalny poziom pomocy finansowej może wynieść 50% kosztów kwalifikowalnych, jednak nie więcej niż:

Typy projektów	Górna granica pomocy finansowej
budowa lub remont połączony z modernizacją dróg wewnętrznych	200 000 zł
budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w wodę	80 000 zł
budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków	80 000 zł
budowa lub remont połączony z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w energię	120 000 zł

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

- Projekty realizowane są w miejscowościach liczących do 5 tys. mieszkańców, należących do gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich.
- Pomoc finansowa przyznana będzie na projekty, na które uzyskano pozwolenia konieczne dla realizacji projektu.

Dodatkowe informacje

Projekty współfinansowane w ramach wszystkich działań nie mogą być realizowane z udziałem innych środków pomocy publicznej.

Warunkiem przyznania i udzielenia wsparcia finansowego we wszystkich działaniach jest bieżące uregulowanie przez wnioskodawcę zobowiązań podatkowych oraz zobowiązań z tytułu ubezpieczeń (ZUS/KRUS)

Wsparcie finansowe nie może być przyznane i udzielone podmiotowi, który jest dłużnikiem ARiMR w związku z naruszeniem przez niego zasad udzielonej mu wcześniej pomocy.

We wszystkich działaniach kosztami podlegającymi zwrotowi są koszty ogólne związane z przygotowaniem i realizacją projektu w wysokości do 12% pozostałych kosztów kwalifikowalnych projektu obejmujące:

- przygotowanie dokumentacji technicznej,
- przygotowanie dokumentacji ekonomicznej: kosztorysów, analiz ekonomicznych, planów przedsięwzięć, analiz rynkowych, analiz marketingowych,
- zaświadczenia, pozwolenia, opłaty i wszelka dokumentacja związana z ich uzyskaniem,
- nadzór urbanistyczny, architektoniczny i budowlany,
- obsługę geodezyjną,
- usługi dotyczące zarządzania projektem,
- nabycie patentów lub licencji.

Koszty ogólne, które mogą być uznane za kwalifikowalne, jeżeli zostały poniesione nie wcześniej niż 1 stycznia 2004 r.

Szczegółowe informacje odnośnie zasad i warunków udzielania wsparcia w ramach powyższych działań można uzyskać w Oddziałach Regionalnych ARiMR (lista adresowa na końcu informatora).

Formularze wniosków o dofinansowanie projektów wraz z formularzem planu przedsięwzięcia uzyskać można nieodpłatnie w Oddziałach Regionalnych Agencji oraz na stronie internetowej www.arimr.gov.pl.

PLAN ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Producent rolny - osoba fizyczna, prawna oraz jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, prowadząca na własny rachunek działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym o powierzchni co najmniej 1 hektara użytków rolnych, położonym w granicach RP.

Działalność rolnicza - jest to działalność w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, w tym w zakresie produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego ssaków, ptaków i owadów użytkowych, produkcji zwierzęcej typu przemysłowego, fermowego oraz chowu i hodowli ryb.

Działanie 1

RENTY STRUKTURALNE

Renty strukturalne mają zachęcać rolników do zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej w wieku przedemerytalnym i przekazania posiadanych gospodarstw rolnych. Działanie to ma na celu poprawę żywotności gospodarstw rolnych w Polsce, jak również umożliwienie przekazywania ich na cele pozarolnicze oraz zapewnienie rolnikom wystarczającego źródła dochodu po zaprzestaniu tej działalności.

Kto może ubiegać się o wsparcie?

Do złożenia wniosku uprawniony jest producent rolny, będący osobą fizyczną, który:

- ukończył 55 lat, a do ukończenia wieku emerytalnego pozostało mu nie mniej niż 6 miesięcy,
- prowadził nieprzerwanie działalność rolniczą na własny rachunek w gospodarstwie rolnym przez ostatnie 10 lat przed złożeniem wniosku o rentę strukturalną i w tym okresie podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników przez co najmniej 5 lat,
- podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników w dniu złożenia wniosku o rentę strukturalną,
- przekazał posiadane gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 1 ha UR,
- zaprzestał prowadzenia wszelkiej towarowej działalności rolniczej,
- wpisany został do ewidencji producentów, stanowiącej część krajowego systemu ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności,
- nie posiada zadłużenia w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Podstawowa wysokość **renty** strukturalnej wynosi 210 % najniższej emerytury (obecnie wynosi ona 562,58 ZŁ).

Podstawową wysokość renty strukturalnej zwiększa się o dodatek na małżonka w wysokości równej 60 % kwoty najniższej emerytury, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- gospodarstwo rolne przekazane w ramach programu rent strukturalnych stanowiło źródło utrzymania dla obojga małżonków,
- oboje małżonkowie w dniu złożenia wniosku o rentę strukturalną spełniają jednocześnie warunki określone dla beneficjenta.

Podstawową wysokość renty zwiększa się również:

- o 50% kwoty najniższej emerytury w przypadku przekazania gospodarstwa rolnego w sposób trwały o powierzchni co najmniej 3 ha,

- po 3 % kwoty najniższej emerytury za każdy pełny ha UR powyżej 3 ha UR, przekazany w sposób trwały na powiększenie innego gospodarstwa rolnego, ale nie więcej niż za 20 ha UR powyżej 3 ha UR,
- po 3 % kwoty najniższej emerytury za każdy pełny ha UR powyżej 3 ha UR, przekazany w sposób trwały na powiększenie innego gospodarstwa rolnego prowadzonego przez rolnika będącego w wieku poniżej 40 lat, ale nie więcej niż za 20 ha UR powyżej 3 ha UR.

Gospodarstwo rolne może być przekazane w sposób trwały lub w formie umowy dzierżawy zawartej na okres co najmniej 10 lat (w formie aktu notarialnego lub zarejestrowanej w ewidencji gruntów i budynków).

Za przekazanie gospodarstwa w sposób trwały uznaje się odpłatne lub nieodpłatne przeniesienie własności nieruchomości, wchodzących w skład gospodarstwa, w drodze umowy sporządzonej w formie aktu notarialnego.

Maksymalna wysokość renty strukturalnej wynosi 440% najniższej emerytury.

Działanie 2

WSPIERANIE GOSPODARSTW NISKOTOWAROWYCH

Wspieranie gospodarstw niskotowarowych ma na celu zapewnienie przejściowego wsparcia dochodu, służącego poprawie przepływów finansowych oraz dochodów gospodarstw, jednocześnie w gospodarstwie podejmowane są dalsze działania mające zapewnić towarową produkcję w przyszłości. Wsparcie to powinno zwiększyć możliwości restrukturyzacji gospodarstw rolnych o niewielkim własnym potencjale ekonomicznym.

Kto może ubiegać się o wsparcie?

Producent rolny, będący osobą fizyczną, prowadzący gospodarstwo rolne będące jego własnością lub własnością jego małżonka i odpowiadające definicji gospodarstwa niskotowarowego tj. gospodarstwa o wielkości ekonomicznej (mierzonej wysokością standardowej nadwyżki bezpośredniej), co najmniej 2 ESU (Ekonomiczna Wielkość Gospodarstwa) i nie więcej niż 4 ESU.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Wsparcie finansowe wypłacane jest w formie **premii** w ciągu 5 kolejnych lat. Wysokość premii wynosi **5 878 zł rocznie na gospodarstwo**.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

- Prowadzenie na własny rachunek działalności rolniczej w niskotowarowym gospodarstwie rolnym.
- Prowadzenie, przez okres 3 lat poprzedzających złożenie wniosku o pomoc, gospodarstwa rolnego, którego ma dotyczyć pomoc, lub też przejęcie gospodarstwa w drodze dziedziczenia ustawowego lub jako następcy w ramach renty strukturalnej.
- Przedstawienie wniosku o pomoc, wraz z planem rozwoju gospodarstwa.
- Przedsięwzięcia wspierane w ramach działania mogą być związane zarówno z sektorem rolnym jak i z dywersyfikacją działalności na obszarach wiejskich.
- Wypłaty pomocy w IV i V roku od przyznania pomocy zależna jest od osiągnięcia deklarowanych celów pośrednich (częstkowych) planu rozwoju gospodarstwa. Cele pośrednie (częstkowe) powinny być związane z głównym celem restrukturyzacji gospodarstwa, i stosownie do zamierzeń właściciela gospodarstwa, mogą one być następujące (przykłady):
  - uzyskanie certyfikatu produkcji ekologicznej lub formalne wejście w okres przestawiania, poprzedzający jego uzyskanie,
  - przystąpienie do grupy lub organizacji producentów,
  - zakup lub dzierżawa gruntu,

- zakup zwierząt,
- ukończenie szkoleń w zakresie: dobrej praktyki rolniczej lub ekonomiki gospodarstwa,
- udział w programie rolnośrodowiskowym,
- przejście na system opodatkowania VAT na zasadach ogólnych,
- przejście na system opodatkowania produkcji w działach specjalnych na zasadach ogólnych,
- podpisanie umowy na realizację planowanych inwestycji lub ich części w ramach działań Sektorowego Programu Operacyjnego „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” lub „Różnicowanie działalności rolniczej”,
- otrzymanie finansowej pomocy publicznej na cele określone w założeniach planu rozwoju gospodarstwa lub jego promesy.

Działanie 3

WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ NA OBSZARACH O NIEKORZYSTNYCH WARUNKACH GOSPODAROWANIA (ONW)

Wsparcie dla gospodarstw rolnych, położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, kompensuje istniejące utrudnienia w stosunku do gospodarstw położonych poza strefami ONW. Dopłaty te przeciwdziałają wyludnianiu się obszarów wiejskich i ztracaniu ich rolniczego charakteru.

Kto może uzyskać wsparcie?

Producent rolny prowadzący działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym położonym w całości lub części w granicach obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW).

Wykaz obszarów ONW zamieszczony jest w Załączniku nr 2 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 73 poz. 657 z późn. zm.).

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Wsparcie finansowe udzielana jest w postaci corocznych zryczałtowanych płatności (**dopłat wyrównawczych**) do hektara użytków rolnych położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania i pozostających w użytkowaniu rolniczym.

Wysokość dopłat wyrównawczych zależy od położenia działki i wynosi **od 179 zł/ha** (strefa nizinna I) **do 320 zł/ha** (tereny górskie). Jednocześnie dopłaty wyrównawcze, przyznaje się w wysokości:

- 100% stawki podstawowej za powierzchnię od 1 ha do 50 ha,
- 50% stawki podstawowej za powierzchnię od 50,01 ha do 100 ha,
- 25% stawki podstawowej za powierzchnię od 100,01 ha do 300 ha,
- powyżej 300 ha – brak dopłat.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

- Gospodarstwo w całości lub częściowo jest zlokalizowane w granicach ONW, przy czym płatność z tytułu ONW dotyczy tylko działek rolnych zlokalizowanych w granicach ONW.
- Powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa, zlokalizowanych w obszarze ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej wynosi co najmniej 1 ha.
- Wnioskodawca zobowiąże się do przestrzegania zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej na terenie całego gospodarstwa.

- Wnioskodawca zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej przez okres co najmniej 5 lat, od daty otrzymania pierwszej płatności z tytułu gospodarowania na terenie ONW, na takiej powierzchni działek rolnych, którą zgłosił do płatności z tytułu prowadzenia działalności rolniczej na terenach ONW i otrzymał na nią płatność.
- Wnioskodawca zobowiąże się do przestrzegania zakazów odnośnie stosowania substancji o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i beta – agonistycznym w żywieniu zwierząt.

Działanie 4

WSPIERANIE PRZEDSIĘWZIĘĆ ROLNO-ŚRODOWISKOWYCH I POPRAWY DOBROSTANU ZWIERZĄT

Wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt, zwane dalej programem/płatnością rolno-środowiskową, realizowane jest w formie następujących pakietów:

- Rolnictwo zrównoważone - polega na ograniczeniu nawożenia, zbilansowaniu gospodarki nawozami i przestrzeganiu odpowiedniego następstwa roślin.
- Rolnictwo ekologiczne - polega na stosowaniu metod rolnictwa ekologicznego.
- Utrzymanie łąk ekstensywnych - wiąże się z przywróceniem lub kontynuacją wykaszania traw, w terminie od dnia 1 lipca włącznie, na łąkach jednokośnych o wysokich walorach przyrodniczych, zagrożonych degradacją.
- Utrzymanie pastwisk ekstensywnych - zakłada przywrócenie lub zachowanie ekstensywnych wypasów na półnaturalnych pastwiskach w sposób gwarantujący utrzymanie walorów florystycznych i miejsc przebywania gatunków zagrożonych wyginieciem.
- Ochrona gleb i wód - polega na stosowaniu międzyplonów w celu zwiększenia udziału gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno-zimowym.
- Strefy buforowe – polega na tworzeniu nowych 2 lub 5 metrowych pasów zadarnionych na granicy gruntów rolnych z wodami powierzchniowych, lub terenami intensywnie użytkowanymi rolniczo, w celu ograniczania negatywnego oddziaływania rolnictwa i ochrony siedlisk wrażliwych.
- Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich - polega na utrzymywaniu hodowli ras bydła, koni i owiec zagrożonych wyginieciem.

Działanie to ma na celu utrwalenie wzorców trwałej i zrównoważonej gospodarki rolnej, zwłaszcza na obszarach chronionych i zagrożonych degradacją. Pakiety rolno-środowiskowe są związane z gospodarowaniem rolniczym ukierunkowanym na ochronę środowiska, zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych oraz zachowaniem zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich.

Kto może uzyskać wsparcie?

Producent rolny, którego gospodarstwo położone jest na obszarach kwalifikujących się do uzyskania wsparcia.

Strefy priorytetowe określone są w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 174, poz. 1809).

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Płatności za poszczególne pakiety zostały ustalone w formie zryczałtowanej.

Pakiet	Wysokość pomocy	Zasięg wdrożenia
ROLNICTWO ZRÓWNOWAŻONE	160 zł/ha rocznie	Strefy priorytetowe
ROLNICTWO EKOLOGICZNE <i>W przypadku prowadzenia produkcji zwierzęcej zbilansowanej z produkcją roślinną - stawka płatności za hektar jest podwyższana o 20%.</i>	od 260 zł/ha do 1800 zł/ha <i>w zależności od sposobu użytkowania gruntów</i>	Cały kraj
UTRZYMANIE ŁĄK EKSTENSYWNYCH	od 400 zł/ha do 1 030 zł/ha <i>w zależności od ilości i metody koszeń</i>	Strefy priorytetowe
UTRZYMANIE EKSTENSYWNYCH PASTWISK	od 230 zł/ha do 560 zł/ha <i>w zależności od położenia pastwisk</i>	Strefy priorytetowe
OCHRONA GLEB I WÓD	od 330 zł/ha do 570 zł/ha	Cały kraj
STREFY BUFOROWE	od 18 zł/100mb do 64 zł/100mb <i>w zależności od szerokości strefy</i>	Cały kraj
ZACHOWANIE LOKALNYCH RAS ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	310 zł/szt. do 1300 zł/szt. <i>w zależności od gatunku zwierząt</i>	Cały kraj

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

Wnioskodawca może ubiegać się o pomoc finansową, jeśli:

- jest właścicielem lub dzierżawcą gruntu co najmniej w czasie trwania zobowiązania, który spełnia kryteria zasięgu geograficznego pakietów rolno-środowiskowych,
- gospodaruje na powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych,
- przygotowuje i złoży wniosek o przystąpienie do programu,
- posiada 5-letni plan działalności rolno-środowiskowej, potwierdzony przez doradcę rolno-środowiskowego,
- zobowiąże się do stosowania zwykłej dobrej praktyki rolniczej oraz obowiązków wynikających z programu rolno-środowiskowego przez okres 5 lat,
- podejmie się prowadzenia zapisów dotyczących gospodarowania i podstawowych danych dotyczących zwierząt (DJP/ha), potrzebnych dla celów kontroli i monitoringu,
- posiada wymaganą dokumentację niezbędną do kontroli planu rolno-środowiskowego.

Działanie 5

ZALESIANIE GRUNTÓW ROLNYCH

Celem działania jest powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie użytków rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa oraz utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych.

Kto może uzyskać wsparcie?

Producent rolny, będący osobą fizyczną lub spółdzielnią produkcji rolnej, uzyskujący, co najmniej 20% dochodów z tytułu prowadzenia gospodarstwa (działalności rolniczej).

Właściciel (osoba fizyczna lub spółdzielnia produkcji rolnej) gruntów rolnych położonych w granicach Rzeczypospolitej Polskiej, będących w jego posiadaniu lub w posiadaniu jego małżonka, uzyskujący powyżej 80% dochodów z działalności pozarolniczej.

Grupa rolników lub właścicieli gruntów rolnych (min. 3 osoby prowadzące działalność rolniczą na łącznej powierzchni o co najmniej 3 ha).

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Działanie to obejmuje następujące płatności:

- **Wsparcie na zalesianie**, która pokrywa koszty założenia uprawy oraz jeśli jest to uzasadnione - ochrony przed zwierzyną.
- **Premię pielęgnacyjną** za utrzymanie nowej uprawy leśnej przez pierwszych 5 lat po nasadzeniu.
- **Premię zalesieniową**, stanowiącą ekwiwalent za wyłączenie gruntu z upraw rolnych.

Formy pomocy	zł/ha na rok	
	iglaste	liściaste
Wsparcie na zalesianie		
Zalesianie na terenach o korzystnej konfiguracji	4 300	5 000
Zalesianie na stokach powyżej 12 ⁰	5 100	5 900
Zabezpieczenie przed zwierzyną - grodzenie siatką 2-metrową	2 400	
Premia pielęgnacyjna bez zastosowania repelentów		
na terenach o korzystnej konfiguracji	420	
na stokach powyżej 12 ⁰	750	
Premia pielęgnacyjna z zastosowaniem repelentów		
na terenach o korzystnej konfiguracji	700	
na stokach powyżej 12 ⁰	1 100	
Premia zalesieniowa:		
– rolnik (powyżej 20% dochód z rolnictwa)	1 400	
– właściciel gruntów (powyżej 80% dochodu spoza rolnictwa)	360	

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

- Zalesienia mogą być wykonywane na użytkach rolnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa, które na podstawie ewidencji gruntów rolnych zostały zakwalifikowane do: gruntów ornych, trwałych użytków zielonych, sadów i plantacji owocowych.
- Do zalesienia mogą być przeznaczane grunty, które są w stałym użytkowaniu rolniczym i przewidziane są do zalesienia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.
- *Minimalna powierzchnia zalesienia wynosi 0,3 ha, przy minimalnej szerokości zalesionej działki - 20 m. W przypadku wniosku składanego przez grupę rolników łączna powierzchnia zakwalifikowana do zalesienia musi wynosić 3 ha w jednym obrzysie.*
- Wykorzystywanie do zalesień jedynie rodzimych gatunków drzew i krzewów.
- W celu dostosowania zalesień do lokalnych warunków siedliskowych, ustalając skład gatunkowy należy brać pod uwagę rolniczą klasyfikację gruntów rolnych oraz regionalizację przyrodniczo-leśną.
- Materiał sadzeniowy musi spełniać wymagania jakościowe określone w ustawie o leśnym materiale rozmnożeniowym.

Działanie 6

DOSTOSOWANIE GOSPODARSTW ROLNYCH DO STANDARDÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Celem działania jest ułatwienie dostosowań gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt.

Kto może uzyskać wsparcie?

Producent rolny.

W odniesieniu do dostosowania ferm kur niosek o pomoc mogą ubiegać się producenci rolni, którzy znaleźli się w wykazie ferm, którym Komisja Europejska przyznała okres przejściowy na użytkowanie posiadanych klatek bateryjnych.

Na co może być przeznaczone wsparcie?

Dotowaniu będą podlegały następujące wydatki:

- budowa, rozbudowa i modernizacja płyt obornikowych wraz z wyposażeniem,
- budowa, rozbudowa i modernizacja zbiorników na gnojowicę i gnojówkę wraz z wyposażeniem,
- podłogi i ściany w pomieszczeniach, w których prowadzony jest udój lub na stanowiskach udojowych (powierzchnie nieprzepuszczalne i łatwo zmywalne),
- ściany i podłogi w pomieszczeniach, w których przechowywane jest mleko surowe (powierzchnie gładkie i łatwo zmywalne),
- nowoczesne systemy udojowe (dojarki przewodowe i hale udojowe),
- schładzalniki do mleka: otwarte i zamknięte,
- zorganizowanie ujęcia wody,
- sanitariat (umywalka z ogrzewaczem wody),
- zakup klatek dla kur nieśnych wraz z wyposażeniem.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Wsparcie finansowe polega na pokryciu kosztów przedsięwzięcia dostosowującego gospodarstwo rolne do standardów Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia zwierząt i warunków utrzymania zwierząt (dobrostanu zwierząt). Pomoc finansowa (roczna premia) będzie wypłacana przez okres do 2 lat.

Wsparcie finansowe nie może przekroczyć **25 000 euro rocznie na gospodarstwo**.

Wsparcie będzie wypłacane w postaci zryczałtowanej płatności opartej na kosztach standardowych, określanych dla każdego przedsięwzięcia.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

- Przedsięwzięcie związane jest z dostosowaniem warunków produkcji rolniczej do standardów UE w ramach jednego lub kilku rodzajów pomocy opisanych w Działaniu.
- Gospodarstwo, którego dotyczy określony standard jest żywotne pod względem ekonomicznym lub osiągnie żywotność ekonomiczną z końcem okresu otrzymywania wsparcia.
- Gospodarstwo utrzymuje, co najmniej 5 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) zwierząt.
- W gospodarstwie utrzymywana jest taka obsada zwierząt, przy której produkcja azotu w nawozach naturalnych wynosi mniej niż 170 kg/ ha.

Działanie 7

GRUPY PRODUCENTÓW ROLNYCH

Wsparcie będzie udzielane grupom producentów rolnych zakładanym w celu wspólnego dostosowania standardów produkcji przez członków takich grup oraz wykształcenia systemu wspólnej sprzedaży produktów.

Kto może uzyskać wsparcie?

Grupy producentów rolnych, które zostały wpisane do rejestru prowadzonego przez wojewodę właściwego dla siedziby grupy, w okresie między datą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, a końcem okresu objętego Planem.

Na co może być przeznaczone wsparcie?

Wsparcie może być udzielane na zakładanie i administracyjne koszty działania grup producentów rolnych przez okres 5 lat od momentu ich powstania.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Pomoc finansowa będzie realizowana w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od daty wydania decyzji o wpisie do rejestru grup danej grupy producentów rolnych.

- Kwota wsparcia zostanie wyliczona na podstawie rocznej wartości netto sprzedanej produkcji wyprodukowanej w gospodarstwach członków grupy i nie przekroczy:
  - 5%, 5%, 4%, 3% i 2% wartości produkcji sprzedanej do sumy 1.000.000 euro, sprzedanej odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku, oraz
  - 2.5%, 2.5%, 2%, 1.5% i 1.5% wartości produkcji sprzedanej powyżej 1.000.000 euro, sprzedanej odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku.
- W żadnym przypadku wsparcie nie może przekroczyć równowartości kwoty:
  - w pierwszym i drugim roku – 100.000 euro,
  - w trzecim roku – 80.000 euro,
  - w czwartym roku – 60.000 euro,
  - w piątym roku – 50.000 euro.

Jakie są warunki uzyskania wsparcia?

1. Grupa producentów rolnych, która została wpisana do rejestru grup przez wojewodę właściwego dla siedziby grupy, w okresie między datą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, a końcem okresu objętego Planem.
2. Przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów wyprodukowanych w gospodarstwach członków grupy stanowią więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, dla których grupa została utworzona.

Informacje odnośnie zasad i warunków udzielania wsparcia w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich udzielane są w Biurach Powiatowych ARiMR.

Formularze wniosków pomoc dostępne są w Biurach Powiatowych ARiMR oraz na stronach internetowych Agencji (www.arimr.gov.pl).

PLATNOŚCI BEZPOŚREDNIE DO GRUNTÓW ROLNYCH

Kto może uzyskać wsparcie?

Platności bezpośrednie przysługują posiadaczom gospodarstw rolnych, a także osobom, które władają gruntami rolnymi z innych tytułów, np. dzierżawa, użytkowanie i użyczenie.

Osobą uprawnioną do uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych jest beneficjent, który:

- uzyskał wpis do ewidencji producentów (posiada numer identyfikacyjny nadany przez ARiMR),
- posiada gospodarstwo rolne, w skład którego wchodzi działki rolne o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 1 ha,
- utrzymuje gospodarstwo rolne w dobrej kulturze rolnej,
- złoży wniosek o przyznanie płatności bezpośrednich do gruntów rolnych w wyznaczonym terminie.

Minimalna powierzchnia gospodarstwa rolnego uprawniająca do uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych to 1 ha, przy czym powierzchnia ta musi składać się z działek rolnych kwalifikujących się do płatności o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Jaka jest forma i wysokość płatności bezpośrednie do gruntów rolnych?

System płatności obszarowych składa się z dwóch elementów:

- **Jednolita Płatność Obszarowa**
przysługuje do powierzchni gruntów rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej.
- **Płatności Uzupełniające**
stosowane są w formie płatności do powierzchni określonych roślin uprawnych; w 2004 r. obejmują następujące sektory:
  - **I sektor: „inne rośliny”** - wykaz roślin uprawnionych do uzyskania płatności uzupełniających będzie corocznie określany przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia;
Na rok 2004 wykaz roślin określony został w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia, 2004 r. w sprawie rodzajów roślin objętych płatnościami uzupełniającymi* (Dz.U. z 2004 r. nr 65 poz. 596) który obejmuje:
    - zboża;
    - rośliny oleiste - rzepak, rzepik, słonecznik i soja;
    - rośliny wysokobiałkowe - bób, bobik, łubin słodki i groch siewny;
    - rośliny strączkowe - wyka siewna, soczewica jadalna i ciecierzycza pospolita;
    - orzechy - orzechy włoskie i leszczyna;
    - len włóknisty i oleisty; konopie włókniste;
    - rośliny przeznaczone na materiał siewny kategorii elitarny i kwalifikowany, wymienione w załączniku do rozporządzenia;
    - rośliny przeznaczone na paszę – wybrane gatunki roślin uprawiane na gruntach ornych oraz łąki i pastwiska.
  - **II sektor: chmiel.**

W 2004 r. na Jednolitą Płatność Obszarową przeznaczono **659,95 mln euro**.

Na Uzupełniających Płatności w 2004 r. przeznaczono odpowiednio: dla sektora I – **804,509 mln euro**, dla sektora II – **483 tys. euro**.

Wysokość płatności bezpośrednich w danym roku kalendarzowym ustala się jako iloczyn deklarowanej przez producenta rolnego i pozytywnie zweryfikowanej przez ARiMR powierzchni gruntów rolnych oraz stawek płatności na 1 ha gruntu rolnego.

Źródła pozyskiwania informacji przydatnych do wypełnienia wniosku o przyznanie płatności bezpośrednich do gruntów rolnych:

- dokumenty odzwierciedlające stan posiadania gruntów rolnych, podstawowe informacje z zakresu danych z ewidencji gruntów i budynków, tzn. nr działki ewidencyjnej, powierzchnia całkowita działki ewidencyjnej,
- wypis z ewidencji gruntów i budynków, akt notarialny dotyczący kupna-sprzedaży lub darowizny, decyzja administracyjna, umowa dzierżawy wieloletnia zarejestrowana w ewidencji gruntów, itp; dokumenty te nie muszą być pozyskane na potrzeby wypełnienia wniosku w danym roku, mogą być z lat minionych, lecz powinny być zgodne ze stanem faktycznym (zgodny nr działki i jej powierzchnia całkowita),
- nie wymaga się dołączania dokumentów geodezyjnych ani kartograficznych, takich jak wypis, wyrys, odbitki map itp.

Miejsce i termin składania wniosku o przyznanie płatności bezpośrednich do gruntów rolnych lub o przyznanie płatności z tytułu wsparcia działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania:

- wnioskodawcy mogą pobierać formularze wniosków w biurach powiatowych i ze strony internetowej ARiMR (www.arimr.gov.pl), miejscem składania wniosków jest biuro powiatowe ARiMR właściwe ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę wnioskodawcy.

Informacje na temat płatności bezpośrednich do gruntów rolnych udzielane są w Biurach Powiatowych Agencji.

WSPÓLNA ORGANIZACJI RYNKÓW OWOCÓW I WARZYW

I. Wsparcie finansowe z tytułu wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw świeżych

Kto może uzyskać wsparcie?

1. Uznane organizacje producentów owoców i warzyw lub ich zrzeszenia.
2. Wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw.

Jaka jest forma wsparcia?

1. Pomoc dla uznanych organizacji producentów owoców i warzyw lub ich zrzeszeń

Uznana organizacja producentów może korzystać z dwóch rodzajów pomocy wspólnotowej:

a) pomocy finansowej na dofinansowanie funduszu operacyjnego przeznaczanego na realizację programu operacyjnego

Wsparcie przyznawane jest na dofinansowanie funduszu operacyjnego w formie dotacji realizowanej poprzez:

- płatności zaliczkowe na realizację zatwierdzonego programu operacyjnego,
- dofinansowanie funduszu operacyjnego (transze kwartalne),
- roczna pomoc na dofinansowanie funduszu operacyjnego lub rozliczenie wypłaconych środków finansowych za dany rok realizacji programu operacyjnego.

Podstawą określenia kwoty pomocy finansowej na dany rok realizacji programu operacyjnego jest wartość sprzedanych owoców i warzyw, wytworzonych przez członków organizacji producentów owoców i warzyw. Wysokość wsparcia dla uznanych organizacji producentów jest równa wysokości składek wpłaconych przez członków organizacji, nie może jednak przekroczyć:

- 1) 4,1% wartości produktów sprzedanych,
- 2) 50% zatwierdzonych wydatków ponoszonych z funduszu operacyjnego na realizację programu operacyjnego.

b) rekompensat z tytułu nieprzeznaczenia owoców i warzyw do sprzedaży, która jest rodzajem działalności interwencyjnej na rynku owoców i warzyw

- **rekompensaty finansowe** z tytułu nieprzeznaczenia do sprzedaży owoców i warzyw (jabłka, gruszki, pomidory i kalafioły),
Odbiorcami rekompensaty są członkowie uznanych organizacji producentów owoców i warzyw oraz producenci owoców i warzyw nie będący członkami organizacji producentów, którzy uczestniczą we wspólnotowym systemie interwencji na rynku owoców i warzyw, na podstawie umowy zawartej z uznaną organizacją producentów.
- **zryczałtowana kwota** kosztów pakowania i sortowania
Odbiorcami przyznanej zryczałtowanej kwoty kosztów pakowania i sortowania owoców i warzyw nieprzeznaczonych do sprzedaży są organizacje producentów, które wykonały pakowanie i sortowanie owoców i warzyw nieprzeznaczonych do sprzedaży, podlegających bezpłatnej dystrybucji
- **zryczałtowana kwota** kosztów transportu.
Odbiorcami przyznanej zryczałtowanej kwoty kosztów transportu owoców i warzyw nieprzeznaczonych do sprzedaży w ramach ich bezpłatnej dystrybucji są podmioty, które rzeczywiście sfinansowały koszty danego transportu i przedstawią dokumenty potwierdzające dokonanie opłacenia przewozu

Jednostkowa wysokość wsparcia ustalana jest i aktualizowana co roku przez UE.

2. Pomoc dla wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw

Pomoc udzielana jest w celu wsparcia dochodzenia grupy producentów do statusu uznanej organizacji producentów.

Pomoc finansowa na pokrycie kosztów związanych z utworzeniem grupy producentów i prowadzeniem działalności administracyjnej, wypłacana jest według stawki zryczałtowanej na podstawie rocznej wartości produktów sprzedanych i wynosi odpowiednio: 5% w pierwszym roku, 5% w drugim roku, 4% w trzecim roku, 3% w czwartym roku, 2% w piątym roku realizacji planu dochodzenia do uznania, w przypadku gdy wartość produktów sprzedanych nie przekracza 1.000.000 euro lub odpowiednio: 2,5% w pierwszym roku, 2,5% w drugim roku, 2,0% w trzecim roku, 1,5% w czwartym roku, 1,5% w piątym roku, w przypadku wartości produktów sprzedanych przekraczających 1.000.000 euro.

Pomoc finansowa na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania, na które zaciągnięto kredyt, refundowane są w 50% ze środków UE i w wysokości od 5% do 25% z budżetu krajowego. Grupa producentów pokrywa od 25% do 45% kosztów kredytu.

Pomoc na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania, na które zaciągnięto kredyt obejmuje jedynie koszty rat odsetkowych od zaciągniętego kredytu.

II. Wsparcie finansowe z tytułu wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw przetworzonych

Kto może uzyskać wsparcie?

1. Pomoc skierowana jest do producentów pomidorów, dostarczający pomidory do przetwórstwa za pośrednictwem wstępnie uznanej grupy producentów lub uznanej organizacji producentów owoców i warzyw.
2. Pomoc finansowa przekazywana jest przez grupę lub organizację producentów swoim członkom oraz producentom nie należącym do grupy lub organizacji, w przypadku, gdy ta grupa lub organizacja producentów zawarła z nimi umowę o dostarczenie pomidorów do przetwórstwa.

Jaka jest forma i wysokość wsparcia?

Dopłaty stanowią równowartość kwoty **34,5 euro do każdej tony pomidorów** dostarczonych i dopuszczonych do przetwórstwa oraz spełniających wymagania jakościowe.

Wysokość pomocy jednostkowej dla pomidorów jest co roku ustalana i publikowana przez Komisję Europejską do 31 stycznia.

Wnioski o pomoc finansową w ramach Wspólnej organizacji rynków owoców i warzyw należy składać w Oddziale Regionalnym ARiMR właściwym ze względu na siedzibę wnioskodawcy.

Formularze wniosków dostępne są na stronach internetowych Agencji.

www.arimr.gov.pl

INSTRUMENTY POMOCY KRAJOWEJ

Kredyty inwestycyjne z dopłatą ARiMR do oprocentowania udzielane są obecnie w ramach 14 linii kredytowych. Maksymalny okres spłaty kredytu w zależności od linii kredytowej, wynosi od 3 do 20 lat, w tym karencja w spłacie kapitału od 1 roku do 3 lat. Oprocentowanie płacone przez kredytobiorcę również zależy od linii kredytowej i nie może być niższe niż 1%, 1,2%, 2% lub 3% w skali roku. Maksymalna kwota kredytu zależy od rodzaju przedsięwzięcia, nie może jednak przekraczać 70%-90% wartości przedsięwzięcia, i w zależności od linii kredytowej wynosi od 4 do 16 mln zł.

Linie kredytowe

1. Kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa (Symbol IP)
2. Kredyt na zakup gruntów rolnych (Symbol KZ)
3. Kredyt na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez osoby, które nie przekroczyły 40 roku życia (Symbol MR)
4. Kredyt w ramach „Branżowego programu wspólnego użytkowania maszyn i urządzeń rolniczych” (Symbol BR/10)
5. Kredyt w ramach „Branżowego programu restrukturyzacji przetwórstwa ziemniaka na skrobię w Polsce” (Symbol BR/13)
6. Kredyt w ramach „Programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu mięsnego i przetwórstwa jaj w Polsce” (Symbol BR/14)
7. Kredyt w ramach „Branżowego programu mleczarskiego” (Symbol BR/15)
8. Kredyt w ramach „Branżowego programu wspierania restrukturyzacji i modernizacji przemysłu utylizacyjnego w Polsce” (Symbol BR/16)
9. Kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa przez grupy producentów rolnych powstałe na mocy ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983) (Symbol GP)
10. Kredyt na zakup nieruchomości rolnych przeznaczonych na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rodzinnego w rozumieniu ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz. U. Nr 64, poz. 592) (Symbol GR)
11. Kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, w zakresie nowych technologii produkcji w rolnictwie, w tym wytwarzania surowców do produkcji bioetanolu i biokomponentów, zapewniających wysoką jakość produktu lub w zakresie dostosowania produkcji zwierzęcej do wymogów sanitarnych, ochrony środowiska i utrzymywania zwierząt (Symbol NT)
12. Kredyt na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej znajdujących się na obszarach dotkniętych klęską suszy, gradobicia, nadmiernych opadów atmosferycznych, wymarznienia, powodzi, huraganu, pożaru, plagi gryzoni lub osuwisk ziemi (Symbol KL)
13. Kredyt na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rolnego w ramach programu osadnictwa rolniczego na gruntach Skarbu Państwa (Symbol OR)
14. Zwiększanie dopłat Agencji do oprocentowania kredytów inwestycyjnych w przetwórstwie mięsa oraz kredytów na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych (Symbol DMBRz)

Na podstawie umów zawartych z ARiMR Banki udzielają kredytów inwestycyjnych i obrotowych do których ARiMR stosuje dopłaty do oprocentowania. Kredyty udzielane są ze środków własnych Banków, zgodnie z zasadami określonymi przez ARiMR oraz obowiązującymi w nich regulaminami kredytowania. Banki udzielają również szczegółowych informacji o zasadach udzielania kredytów preferencyjnych

Oprocentowanie kredytów inwestycyjnych udzielanych przez Banki w 2004 r. objętych dopłatami ARiMR wysokość stopy redyskonta weksli od dnia 26.08.2004r. - 7,00 %

<i>Oprocentowanie płacone bankowi przez kredytobiorcę w liniach:</i>								
Lp.	BANK	IP,OR/1 P	BR, DM/BR,OR/ BR	MR, KZ, DM/MR,OR/M R, OR/KZ, GR	GP	NT	KL - inwestycyjn e	KL- obrotowe
1	Bank Gospodarki Żywnościowej S.A.	4,55	2,28	1,75	1,75	1,40	1,75	1,40
2	Bank Przemysłowo- Handlowy PBK S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		
3	Bank Polskiej Spółdzielczości SA	4,55	2,28	1,75	1,75	1,40	1,75	1,40
4	PKO BP S.A.	4,38	2,19	1,40	1,75	1,05	1,40	1,20
5	Bank Handlowy S.A.	4,06	2,03	1,20	1,75	1,00		
6	Kredyt Bank S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		1,20
7	ING Bank Śląski S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		1,20
8	SGB GBW S.A.	4,55	2,28	1,75	1,75	1,40	1,75	1,40
9	Bank Zachodni WBK SA	4,55	2,28	1,75	1,75	1,40	1,75	1,20
10	Bank Millennium SA	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		1,20
11	Bank Ochrony Środowiska SA	4,38	2,19	1,40	1,75	1,05		1,20
12	BRE Bank S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		1,20
13	Bank PKO S.A.	4,38	2,19	1,40	1,75	1,05		1,20
14	Nordea Bank Polska S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		
15	Bank Inicjatyw Społeczno - Ekonomicznych SA	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		1,20
16	Mazowiecki Bank Regionalny S.A.	4,55	2,28	1,75	1,75	1,40	1,75	1,40
17	Raiffeisen Bank Polska S.A.	4,20	2,10	1,20	1,75	1,00		

OZNACZENIA SYMBOLI LINII KREDYTOWYCH:

- kredyty na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie przetwórstwie rolno -
- IP-** spożywczym i usługach dla rolnictwa
  - BR-** kredyty udzielane na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych objętych programami branżowymi
  - MR-** kredyty na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rolnego przez osoby, które nie przekroczyły 40 roku życia
  - KZ-** kredyty na zakup gruntów rolnych
  - MP-** kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne tworzące nowe stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych w gminach wiejskich oraz miejsko - wiejskich
  - OR -** kredyty na osadnictwo rolnicze na gruntach Skarbu Państwa
  - RP-** kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne na rozpoczęcie produkcji mających na celu wykorzystanie istniejących obiektów produkcyjnych
  - KL-** kredyty kłękowe
  - GP-** kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym o usługach dla rolnictwa przez grupy producentów rolnych powstałe na mocy ustawy z dnia 15 września 2000 roku o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie
  - DM/BR -** stosowanie i zwiększanie dopłat Agencji do oprocentowania kredytów jak przy kredytach branżowych
  - DM/M R-** stosowanie i zwiększanie dopłat Agencji do oprocentowania kredytów jak przy kredytach na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych przez młodych rolników
  - GR-** kredyty na zakup nieruchomości rolnych przeznaczonych na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rodzinnego
  - NT-** kredyty na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie nowych technologii produkcji w rolnictwie